

Алхімія сортування побутових відходів

**Комплексний посібник
щодо сортування
побутових відходів
у Братиславі**

Barbora Nedel'ková & Barbora Šablová
За підтримки INCIEN & NATUR-PACK

Оновлення № 3 | вересень 2022

Зміст

Сортування відходів в Братиславі	3
Основне правило	4
9R	5
Папір	6
Скло	8
Резервне повернення пляшок та бляшанок (депозитна система) ...	10
Пластмаси	12
Картонні коробки з-під напоїв	16
Метали	17
Кухонні біо-відходи	19
Садові біо-відходи	20
Домашнє та громадське компостування	21
Ялинки	23
Харчові олії та жири	24
Текстиль	26
Електронні відходи, батарейки та акумулятори та інше	28
Висновки	30
Джерела інформації	31

Сортування відходів в Братиславі

Збір відсортованого сміття в Словаччині не є однотипним. Зазвичай ми зустрічаємо до шести різних варіацій. У Братиславі для сортованого збору, так званого - тристороння комбінація, у якій **ПЛАСТМАСИ, МЕТАЛИ** та упаковки з них та **КАРТОННІ КОРОБКИ 3-ПІД НАПОЇВ** збираються разом до жовтих контейнерів біля багатоквартирних будинків та в мішках у житлових будинках, а скло та папір збираються окремо. ПАПІР збирають у сині збірні контейнери в багатоквартирних будинках і в сині мішки в приватних будинках. СКЛО збирають у зелені збірні контейнери.

З 2020 року запроваджено збір у сімейних будинках у формі так званої системи «від дверей до дверей», а жовті та сині контейнери замінено пакетами. Зараз усі міські округи Братислави задіяні в цій системі. Декілька аналізів відсортованих компонентів сміття в столиці підтвердили той факт, що збирання мішків значно менше забруднене, ніж збирання контейнерів. У той же час, скасувавши збірні місця, де накопичувалися відходи, а сортована сировина була забруднена та дуже часто неправильно сортована, ми отримали чистіші громадські простори і таким чином зробили свій внесок у покращення довкілля в місті.

У 2021 році місто Братислава придбало найсучаснішу оптичну сортувальну лінію в Словаччині. Придбання сортувальної лінії вписується в загальну міську стратегію поводження з побутовими відходами на 2021-2026 роки, оскільки Братислава має амбіцію збільшити рівень сортування та особливо переробки відсортованого пластику до 45% у короткостроковій перспективі, тобто приблизно на 10-15% більше, ніж зараз. Цей крок і ця зміна важливі не лише для Братислави як міста, а й для довкілля. Завдяки більш ретельному сортуванню відходів для переробки перед їх енергетичною оцінкою ми зберігаємо первинні викопні ресурси та наші ліси, що безпосередньо впливає на декарбонізацію та усунення зміни клімату.

Мешканці багатоквартирних будинків сортують **КУХОННІ ВІДХОДИ** в мішок для компостування, який після наповнення зав'язують і виносять у коричневий 240-літровий збірний контейнер з написом «кухонні біо-розкладані відходи». Мешканці приватних будинків сортують **КУХОННІ ВІДХОДИ** в пакети для компостування, які вони зав'язують після наповнення та виносять у коричневий 20-літровий контейнер для збору з написом «кухонні біорозкладані відходи». Кухонні органічні відходи вивозяться цілий рік.

САДОВІ ВІДХОДИ збирають у будинках у 240-літрові коричневі контейнери та вивозять сезонно з березня по листопад, як і раніше, раз на два тижні.

Столиця Братислава також особлива тим, що в ній розташований один із двох заводів з переробки відходів у Словаччину (ZEVO). Метою ZEVO Братислава є термічне відновлення відходів, що не підлягають повторній переробці, які більше не можуть бути матеріально використані іншим способом, у поєднанні з енергетичним використанням відходів – виробництвом тепла та електроенергії. Зараз ми готуємо проект модернізації та екологізації ZEVO, метою якого є підвищення надійності та терміну служби обладнання та відповідність суворим екологічним стандартам. Незважаючи на те, що Братислава протягом тривалого часу була одним із міст із найнижчим рівнем захоронення відходів, після модернізації потреба у захороненні відходів у Братиславі буде зменшена до необхідного мінімуму, що фундаментально досягне однієї зі стратегічних цілей у сфері управління відходами, зосередженої на циркулярну економіку, високоефективне комбіноване виробництво електроенергії та тепла, яке ми також хочемо доставити домогосподарствам Братислави.

Дізнатися більше про сортований збір можна на сайті столиці <https://bratislava.sk/sk/komunalny-odpad> та на сайті компанії збору відходів OLO – Odvoz a likvidácia odpadu www.olo.sk.

Перше, основне правило - **запобігання утворенню відходів**. Коли ми не створюємо відходи, нам навіть не потрібно турбуватися про його сортування.

При запобіганні утворенню відходів, а також при роботі з відходами, які ми вже створили, ми дотримуємося ієрархії поводження з відходами, а саме:

Запобігання утворенню відходів

Підготовка до повторного використання

Переробка

Оцінювання (напр. енергетичне)

Утилізація

Найголовніше – не допустити утворення відходів, а вже потім сортувати та переробляти. **Ми прагнемо створювати мінімум змішаних відходів.**

Щоб цього досягти, навіть вдома ми дотримуємося 9 правил, так званих 9R

R0 – Відмовитися (Refuse)

Зробіть для себе продукт зайвим, відмовившись від його функції або пропонуючи ту саму функцію з радикально іншим продуктом чи послугою.

R1 – Обміркувати (Rethink)

Розширення використання продукту (наприклад, шляхом позики цього продукту комусь іншому).

R2 – Зменшити об'єм (Reduce)

Підвищення ефективності виробництва або використання продукції за рахунок споживання меншої кількості природних ресурсів і матеріалів.

R3 – Використовувати повторно (Reuse)

Повторне використання викинутого продукту іншим споживачем, якщо він все ще в хорошому стані та виконує свою початкову функцію.

R4 – Поремонтувати (Repair)

Ремонт і технічне обслуговування несправного виробу, щоб його можна було використовувати з оригінальною функцією.

R5 – Відновлювати (Refurbish)

Відновіть старий продукт.

R6 – Замінити (Remanufacture)

Використовуйте викинутий продукт у новому продукті з тією ж функцією.

R7 – Перепрофілювати (Repurpose)

Використовуйте викинутий продукт або його частини по-новому за іншим призначенням.

R8 – Переробити (Recycle)

Використовуйте матеріали для досягнення такої ж (високої) або нижчої (низької) якості матеріалів.

R9 – Оцінити (Recover)

Спалювання матеріалу з рекуперацією енергії.

ПАПІР

Сюди належить:

- ✓ **продукція та упаковка, позначені символами:** ПАП (цифри 20 – гофрокартон, 21 – гладкий картон, 22 – папір)
- ✓ **папір, журнали, газети, зошити, офісний папір, флаєри, каталоги, листівки, листи, паперові пакети**
- ✓ **картон і гофрокартон** (з акцентом на мінімізацію обсягу, тобто спресований)
- ✓ **подрібнений папір**
- ✓ **паперові коробки та картонні коробки** (можуть залишатися паперові скотчі; з акцентом на мінімізацію обсягу, тобто спресовані)
- ✓ **конверти з пластиковим віконцем** (віконце не заважає)
- ✓ **папери, скріплені металевим скріпкою в невеликій кількості** (невелика кількість скріпок не завадить, але їх також можна відокремити та утилізувати як інші метали)
- ✓ **паперова упаковка для спецій, супів, пудингів та ін.** (їх також можна комбінувати з іншим матеріалом, тоді за умови, що папір переважає)
- ✓ **картонні рулони від туалетного паперу та кухонні серветки**
- ✓ **упаковки для яєць → альтернатива:** ВИКОРИСТОВУВАТИ ЗАЖДИ (віднесіть на ринок) або КОМПОСТУЙТЕ

Сюди не належить:

- × **книги** → позичити/подарувати/продати: напр. БАЗАР, МІСЬКА БІРЖА, КНИЖКОВИЙ кіоск, БІБЛІОТЕКА, АНТИКВАРІАТ, БЕЗГРОШОВА КНИЖКА ЗОНА, ... на останньому етапі життя підручника віднесіть його до ШКІЛЬНОЇ ЗБОРУ, а непридатні книги – до ЗБІРНОГО ДВОРУ
- × **компостований «папір»** (з цукрової тростини тощо) – може зашкодити переробці → КОМПОСТ або ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × **вологий папір** (оскільки він може запліснявіти) → КОМПОСТ або КАМІН, або ЗМІШАНІ ВІДХОДИ, або дайте йому висохнути, і якщо він не запліснявів → в ПАПІР
- × **жирний і брудний папір** → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ або в КАМІН
- × **копіювальний папір** → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × **вощений папір** (подарунковий папір, подарункові пакети, ...) → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × **асфальтовий папір і гудрон** → ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **термопапір** (папір, який використовується, наприклад, для квитанцій, гладкий і напис на ньому часто тьмяніє + при дряпанні нігтем на ньому залишається подряпина, ніби написано олівцем) → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × **використані, жирні або забруднені серветки та серветки** → КОМПОСТ (крім жирних) або в КАМІН або ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × **полістирен** → ПЛАСТИК (якщо чистий) або ЗМІШАНІ ВІДХОДИ (якщо брудний), але найкраще віднести його на ЗБІРНИЙ ДВІР для переробки
- × **коробки від напоїв** = комбінована упаковка на основі картону (стара назва багатошаровий комбінований матеріал на основі картону, аббревіатура БКМ) → див. розділ КОРОБКИ З НАПОЇВ
- × **фольга** → див. розділ МЕТАЛИ
- × **гігієнічні прокладки, тампони, підгузки** (це суміш паперу та пластику + вони сильно забруднені), тканину та респіратори → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × **пластик, скло, метали, органічні відходи, ...** → ВІДПОВІДНИЙ КОНТЕЙНЕР ДЛЯ ЗБОРУ ВІДХОДІВ або ЗБІРНИЙ ДВІР

ПАПІР

Додаткова інформація та поради

- папір можна переробляти лише 5-7 разів, збільшення споживання паперу дорівнює збільшенню потреби вирубувати дерева
- можна заощадити, сортуючи - громадяни платять лише за вивіз змішаних відходів, вивіз відсортованих відходів для громадян безкоштовний - фінансується виробниками та імпортерами упаковки та неупакованої продукції
- ви можете повернути упаковки для яєць на ринок, вони знову їх використають, або використовувати їх для виготовлення іграшок для дітей
- ви можете використовувати картонні рулони з туалетного паперу для ігор, обігріву або компосту
- замість паперових носових хусток / кухонних рушників / столових серветок використовуйте бавовняні, які можна використовувати повторно після прання
- носіть з собою бавовняний рушник, щоб не використовувати паперові рушники в туалетах поза домом (звичайна практика в Японії), або дайте рукам висохнути на повітрі
- купуйте 100% перероблений невібілений туалетний папір, упакований в 1 папірець або без упаковки - їх також можна купити в звичайних магазинах (вибілений ароматизований туалетний папір не обов'язково повинен бути виготовлений з вторинного паперу, а під час відбілювання використовуються хімікати, які забруднюють навколишнє середовище, крім того, використовувані ароматизатори можуть бути шкідливими для здоров'я)
- на принтері, друкуйте з двох сторін, на 100% переробленому папері, але якщо це не потрібно, не друкуйте взагалі - згідно із законом, напр. електронні рахунки також можна архівувати в електронному вигляді (100% перероблений папір можна придбати в магазинах офісних товарів)
- писати списки покупок на своєму мобільному телефоні (є програми для синхронізації з комп'ютером або обміну з родиною, напр. Remember the milk, Evernote, ...)
- записуйте рецепти в електронному вигляді (наприклад, у Evernote є широкий вибір параметрів фільтрів)
- наклейте на свою поштову скриньку наклейку «Не кидайте листівки» (у більшості випадків це дійсно працює)
- не купуйте друковані газети та журнали, читайте електронні
- обмежте купівлю фізичних книг, використовуйте електронні пристрої для читання (і купуйте лише ті книги, які того варті, в ідеалі на базарі чи в букіністичному магазині) або позичайте в бібліотеці
- непотрібні книги варто віднести до бібліотеки, букіністичної крамниці або на заходи такі як Зона без грошей
- зберігати картонні коробки від відправлень для можливого використання
- використовуйте подрібнений папір як наповнювач для коробок під час транспортування (замість корпусів з полістиролу чи іншого пластику, що надувається повітрям)
- для упаковки подарунків віддайте перевагу переробленому паперу або напр. наволочка, ... (креативні ідеї дивіться в Інтернеті), або подаруйте спогади
- використовувати підгузники, які можна використовувати повторно після прання
- використовувати менструальну чашу або вставки, які можна повторно використовувати після прання (наприклад, prijemneveci.sk, ...)
- покупки в інтернет-магазинах, які віддають перевагу еко упаковці (паперові пакети, наповнювачі, ... - наприклад, bezodpadu.sk, bezobalovo.sk, dobrozruti.sk, zemito.sk, ...)
- щоб спростити сортування, дотримуйтеся правила «переважаючий компонент (тобто понад 50% за вагою)»: розміщуйте папір або композитну упаковку/продукти з переважанням паперу «понад 50%» у відсортоване сміття – з точки зору можливості переробки, це все ще проблематичні матеріали (тому краще й надалі віддавати перевагу однотипним, тобто матеріалам, які легко переробляються), однак у міру вдосконалення технологій потенціал повторної переробки даних матеріалів зростає з кожним днем... водночас, у найближчому майбутньому існує більша ймовірність того, що матеріали, які не підлягають вторинній переробці, підуть із контейнерів для сортованих відходів на рекуперацію енергії, а не на звалище (= менше зло)

При сортуванні відходів плюсність упаковки

→ Майже половина (42%) заготовленої деревини (у всьому світі) використовується для виробництва паперу.

Переробка 1 тони паперу зберігає близько 2580 літрів нафти, 26500 літрів води та 17 дерев.

СКЛО

Сюди належить:

- ✓ **продукція та упаковка, позначені символами: GL** (цифри 70 – прозоре, 71 – зелене, 72 – коричневе скло)
- ✓ **прозоре, зелене та коричневе скло** (порожнє, без вмісту або хімічно забруднене) - наклейки, етикетки, ковпачки не потрібно знімати, вони або відокремлюються в процесі переробки, або спалюються під час плавлення скла
- ✓ **скляні пляшки, скляні стакани, скляні вази, скляна тара** (від косметики, кави чи снєків можна зберігати кришки - під час переробки відбувається магнітна та немагнітна сепарація, у якій кришки знімаються)
- ✓ **уламки пластинчастого скла, осколки скла**
- ✓ **жирні скляні пляшки з-під рослинної олії** (не мийте олію, олія, в перемішку з водою, є проблемою в процесі очищення стічних вод і для самої каналізаційної мережі; надлишки рослинної олії ми збираємо через ситечко в пластикову пляшку, а потім вивозимо в МІСЦЯ ЗБОРУ для вторинної переробки - дивіться розділ «Харчові олії та жири»; протріть сковорідку від олії/жиру папером і викиньте в ЗМІШАНІ ВІДХОДИ)

Сюди не належить:

- × **дзеркало** (завдяки цілісному тонкому металевому шару, який дозволяє нам бачити себе) → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ або ЗБІРНИЙ ДВІР (якщо велика кількість)
- × **скло для безпеки, автомобільне скло** (оскільки автомобільне скло містить спеціальні добавки, завдяки яким воно розбивається на дрібні частинки, які не є гострими та небезпечними) → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ або ЗБІРНИЙ ДВІР (якщо велика кількість)
- × **дротяне скло** → ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **клевне скло** → ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **оргскло** → ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **технічне скло** → ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **скло, що містить хімічні речовини** (наприклад, від лаків, моторних масел, розчинників, ...) → ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **листова скло з вікон та дверей у великій кількості** → ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **кераміка, порцеляна, плитка** → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ або ЗБІРНИЙ ДВІР (якщо велика кількість)
- × **телевізійні екрани, монітори** → ЗБІРНИЙ ДВІР або ПЕРЕРОБКА або магазини електрообладнання
- × **позолочене скло з покриттям** → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ або ЗБІРНИЙ ДВІР (якщо більша кількість)
- × **боросилікатне скло** (форми для запікання, деякі пляшки), кулінарне скло (вища температура плавлення) → повернути виробнику або на ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **лампочки, люмінесцентні лампи, світлодіоди, галогенні лампи** → МІСЦЯ ЗБОРУ (наприклад, магазини освітлювальних приладів) або ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **резервні, зворотні скляні пляшки та упаковка** → повернути у МАГАЗИН
- × **пластмаси, метали, папір, коробки від напоїв, органічні відходи, ...** → ВІДПОВІДНИЙ КОНТЕЙНЕР ДЛЯ ЗБОРУ ВІДХОДІВ або ЗБІРНИЙ ДВІР

СКЛО

Додаткова інформація та поради

- скло вільно розкладається в природі, приблизно протягом 4000 років, але воно не так небезпечно для навколишнього середовища, як коли розкладається пластик
- можна заощадити, сортуючи – громадяни платять лише за вивіз змішаних відходів, вивіз відсортованих відходів для громадян безкоштовний - фінансується виробниками та імпортерами упаковки та неупакованої продукції
- купувати напої (пиво, мінеральну воду, молоко, ...) в поворотних пляшках і здавати їх для подальшого використання (це усуває необхідність утилізації)
- доливати молоко в молокомати = молокомати або на фермах
- сиропи, пиво, вино, кулінарну олію можна наповнювати/доливати у власну пляшку
- скляну тару для оливок, варення, меду та ін. використовувати повторно, або передати продавцям на базарі чи знайомим для консервування чи іншого використання
- дізнайтеся у словацьких виробників і продавців, чи можна повернути їх скляну тару для подальшого використання (наприклад, скляну тару від свічок від деяких продавців можна повернути для подальшого наповнення, також скляну тару від косметики, пляшки з медом пасічникам - можливості все ще зростають)

→ Перероблене скло потребує нижчої температури для нагрівання в процесі виробництва, ніж скло з первинних матеріалів, завдяки чому ми економимо до 25 - 30% енергії.

Переробляючи скло, ми також зменшуємо забруднення повітря приблизно на 20% і забруднення води приблизно на 50% порівняно з первинним виробництвом скла.

Скло можна нескінченно переробляти.

Резервне повернення пляшок та бляшанок (депозитна система)

Резервні пляшки та банки здають на позначені пункти (автомат) збору в автоматах або, у разі ручного збору, на касі в магазині.

Сюди належить:

- ✓ **пластикові пляшки для напоїв** (з-під безалкогольних напоїв, води, пива, вина, кави без молока), позначені символом і текстом ZÁLOHOVANÉ (резервні) (не спресовані!, порожні, закриті оригінальною кришкою, з розбірливим кодом EAN)
- ✓ **банки для напоїв** (з-під безалкогольних напоїв, води, пива, вина), позначені символом і текстом ZÁLOHOVANÉ (резервні) (не спресовані!, порожні, з читабельним кодом EAN)
- ✓ резервна система включає ємності для напоїв об'ємом від 0,1 до 3л (включно)

УВАГА! Резервні пляшки та бляшанки для напоїв повинні бути розміщені автомат для збору:

- **НЕПРЕСОВАНИЙ**
- **БЕЗ ЗАЛИШКІВ РІДИНИ**
- **З ЧИТАНИМ EAN (штриховим) КОДОМ**
- **і рекомендується подавати їх закритими разом з оригінальною кришкою**

Сюди не належить:

- × **пластикові пляшки для напоїв без символу ** (старі незареєстровані, з-за кордону, з відірваною етикеткою, тобто без видимого коду EAN та символу) → ПЛАСТИК
- × **пластикові пляшки з-під тваринного або рослинного молока та молочних напоїв і кави з вмістом молока** → ПЛАСТИК
- × **пластикові пляшки для харчових продуктів, які зазвичай не використовуються для безпосереднього пиття та втамування спраги** - від сиропів, олій, оцту та міцних алкогольних напоїв з вмістом алкоголю більше 15% → ПЛАСТИК
- × **бляшанки для напоїв без символу ** (старі незареєстровані, з-за кордону, з відірваною етикеткою - тобто без видимого коду EAN та символу) → МЕТАЛИ
- × **бляшанки з тваринного або рослинного молока та молочні напої та кава з вмістом молока** → МЕТАЛИ
- × **харчові банки, які зазвичай не використовуються для безпосереднього пиття та втамування спраги** - від сиропів, олій, оцту та міцних алкогольних напоїв із вмістом алкоголю понад 15% → ПЛАСТИК
- × **інша алюмінієва або металева тара** → ПЛАСТИК
- × **інша пластикова тара** → ПЛАСТИК

Резервне повернення пляшок та бляшанок (депозитна система)

Резервні пляшки та банки здають на позначені пункти (автомат) збору в автоматах або, у разі ручного збору, на касі в магазині.

Додаткова інформація та поради

- резервні пляшки та банки для напоїв позначається символом , розміщеним біля коду штрих-коду (EAN) і текстом «РЕЗЕРВНО»
- при купівлі напою споживач сплачує, крім ціни напою, заставу за пляшку, розмір якої однаковий для пластикових пляшок і банок, а саме 0,15 євро.
- заставу повертають за кожен повернену депозитну пляшку з читабельним кодом EAN, тому важливо не спресувати пляшку та не знімати наклейки з пляшок
- введення резервного повернення є обов'язковим для всіх магазинів з торговою площею більше 300 м², а в магазинах з меншою площею резервне повернення є добровільним
- Словаччина має намір збільшити поточний обсяг збору пляшок для напоїв з 60% до 90% до 2025 року - резервне повернення впроваджено в Словаччині з 1 січня 2022 року.
- резервне повернення дає можливість зібрати більше матеріалу вищої якості для переробки та його повторного використання, а також значно зменшити кількість вільно викинутої резервної упаковки в містах і муніципалітетах, а також на природі, таким чином зберігаючи природне середовище та ресурси
- Ви можете знайти більше інформації про систему резервного повернення на www.slovenskozalohuje.sk
- якщо ви викинете пляшку, забезпечену депозитом, до збору сортованих відходів, ви втратите депозит. З точки зору сортування сміття це не помилка, але буде втрачена можливість виробляти ту саму упаковку з меншими енерговитратами. Тому доцільно повернути резервну упаковку (пляшки та банки), якщо це можливо, і мінімізувати їх розміщення в сортованих відходах. УВАГА! Однак упаковку все одно потрібно поміщати в контейнери для відсортованих відходів СПРЕСОВАНО!

→ За даними Міністерства навколишнього середовища, у Словаччині щорічно продається близько одного мільярда ПЕТ-пляшок і 345 мільйонів банок для напоїв.

Резервна система – це рішення для запобігання вільного викидання пластикових пляшок і банок у природу.

У країнах, де ввели резервне повернення, кількість викинутої упаковки від напоїв скоротилася на 95%.

ПЛАСТМАСИ

Сюди належить:

- ✓ **продукти та упаковка, позначені символами:** PET (1), HDPE (2), PVC (3), LDPE (4), PP (5), PS (6), Інше (часто позначене 7, 7/O, 7/інше)
- ✓ **пластикові пляшки для напоїв без резервного символу або зі зношеною або пошкодженою упаковкою чи її частиною** (порожні, незабруднені, спресовані з акцентом на мінімізацію об'єму) (детальніше дивіться розділ «Резервне повернення пляшок та бляшанок (депозитна система)»).
- ✓ **пластикові пляшки з-під молока** (тваринного та рослинного походження), сиропів, оцту, міцного алкоголю та інших харчових продуктів (порожні, незабруднені, спресовані з акцентом на мінімізацію об'єму) (детальніше див. розділ «Резервне повернення пляшок та бляшанок (депозитна система)»).
- ✓ **пластикові пляшки для харчової олії** (порожні, незабруднені, стиснуті для мінімізації об'єму), (не мийте пляшки з олією, олії не місце у воді – злийте використану або стару харчову олію через ситечко в одну таку пляшку та віднесіть її до пункти збору - див. розділ «Харчові олії та жири»)
- ✓ **поліетиленові упаковки та стаканчики від їжі** (кетчуп, гірчиця, йогурт, вершки, бринза тощо), (порожні, незабруднені, спресовані для мінімізації об'єму, кришку відірвати та викинути окремо, оскільки часто різний матеріал та інший метод переробки або оцінки)
УВАГА! Піддони з полістиролу, напр. з м'яса та м'ясних продуктів належать до ЗМІШАНИХ ВІДХОДІВ - їх жир і сік потрапили в структуру пластику і унеможливають переробку, навіть ретельне миття не допоможе
- ✓ **пластикові харчові контейнери, ящики з кришкою або без, які використовуються для їжі** (з ресторанів, фаст-фуду тощо, без залишків їжі)
- ✓ **пластикові стакани для напоїв** (включаючи кришки та кришки)
- ✓ **плівки** (бульбашкова, стрейч, ...), **поліетиленові пакети**
- ✓ **пластикові упаковки для ліків** (без ліків) - якщо в ній є ліки → в АПТЕКУ
- ✓ **пластикові тару для пральних і чистячих засобів і косметики** (порожня, спресована для мінімізації об'єму)
- ✓ **пакувальний полістирен** (тільки чистий, не може бути забруднений, наприклад, харчовими продуктами) - у разі великої кількості, віднесіть його до → ЗБІРНИЙ ДВІР і не наповнюйте без потреби контейнери в пунктах збору)
- ✓ **неупаковані пластикові вироби** - напр. відра, миски, вішалки, горщики для квітів, предмети домашнього вжитку, такі як віник або ємність для посуду, платіжні картки та картки постійного клієнта - (відрізати чіп → викинути в ЗМІШАНІ ВІДХОДИ)
- ✓ **пластикові тюбики** (в тому числі з металевим ковпачком) від зубної пасти (після ретельного вживання вмісту)
- ✓ **зубні щітки** - за винятком тих, де виробник пропонує збір - поверніть їх до магазину або в інше місце, запропоноване виробником - напр. зубні щітки Sugarox (для шкіл роблять баки для сортованого сміття)
- ✓ **пластикові упаковки для спецій, цукерок, картопляних чіпсів, кормів для тварин та ін.** - часто позначені "С/переважаючим компонентом" (незабруднені, порожні, їх також можна комбінувати з іншим матеріалом, тоді за умови, що пластик є переважаючим компонентом)
- ✓ **кавові капсули** без вмісту кави
- ✓ **пластикові стільці, ящики** (їхня форма та характер зменшують доступний об'єм збірних контейнерів → ЗБІРНИЙ ДВІР)
- ✓ ПЛЮС дивіться розділи КАРТОННА УПАКОВКА ДЛЯ НАПОЇВ і МЕТАЛИ

ПЛАСТМАСИ

Сюди не належить:

- × **пластикові пляшки** (та інша одноразова тара) з-під напоїв, позначені резервним символом (порожні, незабруднені, несплющені) → повернути в ПУНКТ ЗБОРУ/контейнер (див. розділ «Резервне повернення пляшок та бляшанок (депозитна система)»)
- × **пластмаси, забруднені хімічними речовинами** (автомобільні фарби, лаки для дерева, моторні масла, розчинники, фарби тощо) → ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **пластикові упаковка, забруднена залишками їжі, біологічними відходами** (наприклад, термоупаковка з ресторанів і полістирольні лотки від м'яса та м'ясних продуктів) → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × **пластиковий/паперовий/алюмінієвий мішок від спецій, їжі для тварин, ...** (забруднений оригінальним вмістом) → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × **компостований/біорозкладаний «пластик», біопластик (виготовлений з біомаси, а не з нафти), PLA, целофан** (прозора целюлозна плівка) → КОМПОСТ або ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × **гума, кабелі, шланги, пінопласт, оргскло, автопластики, жалюзі, басейни та надувні басейни, плівки від конструкцій** - малий об'єм → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ, великий об'єм → ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **підлогове покриття, металопластикові вікна** → ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **екрани телевізорів, монітори, іграшки з електронними частинами** → МІСЦЯ ДРУГОГО ЗБОРУ або ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **пластик з домішками інших матеріалів** (наприклад, іграшки, текстиль, взуття, сумки, штучні квіти, ...) → див. розділ ТЕКСТИЛЬ, інше → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × **скло, метали, папір, органічні відходи, ...** → ВІДПОВІДНИЙ КОНТЕЙНЕР ДЛЯ ЗБОРУ ВІДХОДІВ або ЗБИРАЛЬНИЙ ДВІР
- × **кавові капсули, зі залишками кави**
- × ПЛЮС дивіться розділ КАРТОННІ КОРОБКИ З-ПІД НАПОЇВ

ПЛАСТМАСИ

Додаткова інформація та поради

- не купувати непотрібних речей, лише те, що нам справді потрібно
- категорії «Інше» (тобто продуктів і упаковки, позначених цифрою 7 у трикутнику переробки) рекомендується уникати, оскільки їх складніше переробити, або вони часто являють собою суміш кількох пластмас або навіть матеріалів, що робить продукт не підлягає переробці
- завжди беріть із собою власні багаторазові (наприклад, полотняні, текстильні) пакети, кондитерські мішки, сітки для фруктів та овочів, мішки, коробки чи банки для сипучих продуктів, ... (доступний великий вибір, наприклад, на prijemneveci.sk, zemito.sk, ...)
- навіть поза запланованими покупками беріть принаймні 1 пакет, 1 пакет або 1 банку
- покупки в інтернет-магазинах, які віддають перевагу екоупаковці (паперові пакети, наповнювачі, ... - наприклад, bezodpadu.sk, bezobalovo.sk, dobrozruti.sk, zemito.sk, ...)
- мати власну пляшку з водою (антикорозійну або скляну) або термос для чаю чи кави
- взяти з собою столові прилади (якщо їдять на ринках) або палички (якщо їдять в азіатських ресторанах), або компостну кемпінгову «ложку-вилку» (spork)
- носити власну соломинку з нержавіючої сталі або скла (для них також є щітки для чищення) і просити напої без них на підприємствах (наприклад, вони продають prijemneveci.sk, zemito.sk, ...)
- замість пластикових губок для посуду та рушників використовуйте натуральні губки, що піддаються компосту (наприклад, люфи - люфи можна виростити вдома або купити, наприклад, на prijemneveci.sk) або принаймні губки, виготовлені з перероблених матеріалів, і бавовняні рушники, які можна прати
- замість харчової плівки для зберігання продуктів використовувати пакети з натурального текстилю (бавовна, льон, коноплі) або консервні банки, каструлю, накриту кришкою або тарілкою, або придбати/виготовити вощені серветки (бавовняна тканина + натуральний бджолиний віск)
- віддавати перевагу продуктам:
  - без упаковки, або
  - у скляних або металевих контейнерах (метали та скло можна переробляти нескінченно довго), або
  - в паперовій упаковці (ідеально у вторинній, але будьте обережні: папір можна переробляти лише 5-7 разів, а ми вирубуємо ліси заради паперу), або
  - в упаковці з біопластику, який можна компостувати (з цукрової тростини, кукурудзяного крохмалю, PLA тощо, на якому вказано, що він придатний для компостування - компостується в домашніх умовах; але переконайтеся, що після цього вони належним чином компостовані)
  - з однотипного пластику та уникайте, якщо це можливо, упаковки з різних типів пластику або комбінації інших матеріалів (це так звані композити)
  - у гіршому випадку принаймні у переробленій пластиковій упаковці або
  - з пластику, який добре переробляється - якщо можливо, уникайте продуктів із позначкою «С/переважаючий компонент» (наприклад, C/LDPE) або номер «7» (або 7/O, 7/Ostatné, 7/Other) і подбайте про правильне сортування
- хімічні засоби (засоби для прання, чищення, ...) наповнити до власної упаковки або приготуйте власний натуральний домашній
- замість рідкого мила, шампунів і кондиціонерів у пластикових контейнерах використовуйте натуральне тверде, без упаковки або в контейнерах з переробленого паперу, або натуральне рідке в скляній тарі (в ідеалі те, яке можна повернути у контейнер для збору), в ідеалі словацьких виробників, або наповнювати собі самому
- купувати натуральну косметику в скляній, металевій або напр. у бамбуковій упаковці зі змінним вмістом або виготовити вдома

ПЛАСТМАСИ

Додаткова інформація та поради

- замість кремів для обличчя і тіла в пластику можна використовувати масла або олії в склянці, або тверді масажні кубики з рослинних олій і масел
- пластикові зубні щітки можна замінити на компостні (Curanatura, Ecoheart) або резервні пластикові, які можна повернути в пункт прийому після використання
- уникайте тефлонових сковорідок – чудовими та міцними є, наприклад, чавунні або з керамічним дном (великий вибір чавунних, наприклад, на rijemnevesci.sk,...)
- віддавати перевагу напоям у склі (ідеально в пляшках які можна повернути у спеціальні контейнери для збору), в гіршому випадку в упаковці з одного виду пластику (його легше переробити, ніж упаковку для напоїв на основі картону, яка складається з паперу, пластику або алюмінію), але в ідеалі наповнювати до власної упаковки (вода з водопроводу, сиропи, молоко, пиво, ...)
- купуючи вітамінні добавки в аптеці, віддавати перевагу упаковці, виготовленій з одного виду матеріалу (а не з неперероблених матеріалів)
- можна заощадити, сортуючи – громадяни платять лише за вивіз змішаних відходів, вивіз відсортованих відходів для громадян безкоштовний - фінансується виробниками та імпортерами упаковки та неупакованої продукції
- додаткова порада: носіть мішок для будь-якого сміття, знайденого на вулиці :)
- з 1.01.2022 в Словаччині запроваджено резервне копіювання (депозитна/заставна система) пластикових пляшок для напоїв (непресованих), тому бажано мінімізувати їх розміщення в сортованій зборі - дивіться розділ «Резервне повернення пляшок та бляшанок (депозитна система)» - однак, якщо у вас немає можливості повернути пляшку до пункту збору за будь-яких обставин, з точки зору переробки все ще нормально помістити її в контейнер для збору відсортованих відходів (спресовану)
- щоб спростити сортування, дотримуйтеся правила «переважаючий компонент (тобто понад 50% за вагою)»: розміщуйте пластикову або композитну упаковку/продукти з переважанням пластику «понад 50%» до відсортованого сміття – з точки зору можливості переробки, це все ще проблематичні матеріали (тому краще й надалі віддавати перевагу однотипним, тобто матеріалам, які легко переробляються), однак, оскільки технології продовжують удосконалюватися, потенціал переробки цих матеріалів зростає з кожним днем... водночас існує більша ймовірність того, що матеріали, які не підлягають вторинній переробці, у найближчому майбутньому підуть із контейнерів до сортованих відходів для відновлення енергії замість звалищ (= менше зло)
- пластик підлягає вторинній переробці лише обмеженою мірою, для його розкладання в природі знадобиться 100-1000 років
- одноразовий пластик є великою проблемою - пластик як такий не поганий, і він не має лише поганих властивостей, проблема в тому, як люди ставляться до нього та до нього
- уникайте використання одноразових виробів (наприклад, так званого посуду для вечірок, виготовленого з пластику чи альтернатив традиційному пластику)

При сортуванні відходів сплусніть упаковки

→ 50% пластик ми використовуємо у лише один раз, а потім викидаємо.

→ Близько 1 мільйона морських птахів і 100 000 морських ссавців щороку гинуть через пластикове сміття в морях і океанах.

→ У середині північної частини Тихого океану розташований острів під назвою «Велика тихоокеанська смітцева пляма». «Острів» розміром із Францією, Німеччиною та Іспанією разом взятих, в основному формується із пластику.

Картонні упаковки з-під напоїв

Картонні упаковки з-під напоїв як частину комбінованого збору разом із пластиком викидаємо у жовті контейнери для збору.

Сюди належить:

- ✓ **коробки з-під напоїв на основі картону*** з позначкою: C/PAP (номер 80, 81, 84)
- ✓ **упаковка від молочних продуктів** (молоко, вершки для збивання, ...), соків, вина та інших напоїв і продуктів харчування (викидати порожню, з акцентом на мінімізацію об'єму – тобто спресована, незабруднена та закрита пластиковою кришкою)
- ✓ ПЛЮС див. розділ ПЛАСТМАСИ та МЕТАЛИ

* офіційна назва: **комполитна упаковка на основі картону** (стара назва: багатошарові комбіновані матеріали - БКМ, розмовно: тетрапаки)

Сюди не належить:

- × **забруднені картонні коробки з-під напоїв або картонні упаковки з-під напоїв із залишками** → чисті, порожні → ПЛАСТИКОВІ, у разі забруднення, яке неможливо видалити → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × **упаковка, забруднена небезпечними речовинами** (від фарб, бензину, клею, масел або спреїв) → ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **інші комбіновані матеріали з переважною складовою паперу** → ПАПІР
- × **метали, скло, папір, органічні відходи, ...** → ВІДПОВІДНИЙ КОНТЕЙНЕР ДЛЯ ЗБОРУ ВІДХОДІВ або ЗБІРНИЙ ДВІР незважаючи на те, що картонні упаковки з-під напоїв переважно виготовлені з паперу, законодавчо заборонено сортувати папір разом із ними в збірний контейнер (контейнер, мішок)
- × ПЛЮС див. розділ ПЛАСТМАСИ та МЕТАЛИ

Додаткова інформація та поради

- можна заощадити, сортуючи - громадяни платять лише за вивіз змішаних відходів, вивіз відсортованих відходів для громадян безкоштовний - фінансується виробниками та імпортерами упаковки та неупакованої продукції
- купуйте молоко в молокоматах = молокомати у власній тарі або в скляних пляшках (в ідеалі повернення)
- купувати кисломолочні продукти в склі, або зробити самостійно
- шукати соки в склянці або наливайте їх у власну ємність, або виробляти домашній сироп
- ПЛЮС див. розділ ПЛАСТМАСИ

Метали

Металеві відходи в комбінованому зборі викидуємо разом із пластиковою та картонною коробкою з-під напоїв.

Сюди належить:

- ✓ **металева упаковка, позначена символами:** FE (40 – сталь), ALU (41 – алюміній)
- ✓ **немагнітні метали** (алюміній):
  - **тонкостінний алюміній** (упаковка для шоколаду, алюмінієві кришки для компотів, йогуртів та інших молочних продуктів, тонка алюмінієва упаковка для паштетів, ...)
  - **фольга** (використовується для пакування або для приготування/випікання, але без залишків їжі)
- ✓ **магнітні метали** (залізни):
  - **банки без залишків їжі** – будь-яку олію через ситечко перелити в пластикову пляшку і віднести в ЗБІРНИЙ ДВІР – див. розділ «Харчові олії та жири» – жирну банку протерти папером і викинути в ЗМІШАНІ ВІДХОДИ)
  - **металева тара** (від їжі, ліків, косметики, спреїв, ...), металеві бочки
  - **кришки металеві, кришки компотні**
- ✓ **банки (алюмінієві та залізни) без символу резервного повернення** (↻) **або зі зношеною або пошкодженою упаковкою або її частиною** (порожні, спресовані з наголосом на мінімізацію об'єму) (детальніше дивіться розділ «Резервні пляшки та банки для напоїв»).
- ✓ **м'які металеві пакети** (наприклад, від кави, деяких видів вафель, ...)
- ✓ **упаковка з переважаючим компонентом металу** (наприклад, порожні металеві тюбики від зубної пасти, кремів і ліків) – хоча повторна переробка все ще є проблематичною для цих матеріалів, технології все ще вдосконалюються і, сподіваємось, незабаром наздогнати ці недоліки (краще віддати перевагу упаковці з однотипних матеріалів)

Сюди не належить:

- × **банки з-під напоїв, позначені символом** резервного повернення (↻) (порожні, без тиску) → повернути в ПУНКТ ЗБОРУ (див. розділ «Резервне повернення пляшок та бляшанок (депозитна система)») → у разі пошкодження упаковки в збірний контейнер для СОРТУВАННЯ ВІДХОДІВ (сплюснуту)
- × **металеві упаковки, що містять залишки небезпечних речовин** (автомобільні фарби, лаки для дерева, моторні масла, розчинники тощо) → ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **аккумулятори, батареї** → ЗБІРНИЙ ДВІР (аккумулятори)
- × **дрібні та негабаритні металеві відходи – металобрухт** (наприклад, ланцюги, гвинти, ключі, горщики, металеві шафи, жалюзі, металеві полиці тощо) → ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **пластик, скло, папір, картонна упаковка від напоїв, органічні відходи, ...** → ВІДПОВІДНИЙ КОНТЕЙНЕР ДЛЯ ЗБОРУ ВІДХОДІВ або ЗБІРНИЙ ДВІР
- × ПЛЮС дивіться розділи ПЛАСТМАСИ та КАРТОННІ КОРОБКИ З-ПІД НАПОЇВ

Метали

Металеві відходи в комбінованому зборі викидуємо разом із пластиковою та картонною коробкою з-під напоїв.

Додаткова інформація та поради

- з 1.01.2022 в Словаччині запроваджено резервне копіювання (депозитна/заставна система) банок для напоїв (непресованих), тому бажано мінімізувати їх розміщення в сортованій колекції - дивіться розділ «Резервне копіювання пляшок і банок для напоїв» - однак, якщо у вас немає можливості повернути банку до пункту збору за будь-яких обставин, з точки зору переробки все ще нормально помістити її в контейнер для збору відсортованих відходів (спресовану)
- всі метали, в тому числі і алюміній, можемо здати на ЗБІРНИЙ ДВІР
- віддавати перевагу іншим металам перед алюмінієм – його видобуток і обробка дуже обтяжливі для навколишнього середовища
- алюміній, як правило, ідеально переробляється (наприклад, банки), але його тонкостінні варіанти є проблематичними в процесі переробки
- більшість металів підлягають переробці практично нескінченно довго
- можна заощадити, сортуючи - громадяни платять лише за вивіз змішаних відходів, вивіз відсортованих відходів для громадян безкоштовний - фінансується виробниками та імпортерами упаковки та неупакованої продукції
- ПЛЮС див. розділ ПЛАСТМАСИ та КАРТОННІ КОРОБКИ З-ПІД НАПОЇВ

→ Метали можна переробляти нескінченно довго і, як скло, вони не втрачають своїх початкових властивостей навіть після багаторазової переробки.

→ Шляхом переробки приблизно 650-700 алюмінієвих банок можна зробити раму для нового велосипеда.

→ Коли алюміній переробляється, зберігається до 95% енергії порівняно з його виробництвом з бокситів.

Кухонні біо-відходи

Сюди належить:

- ✓ всі тверді залишки від приготування їжі рослинного і тваринного походження
- ✓ неспожиті харчові продукти та залишки харчових продуктів, у тому числі зіпсовані продукти (без упаковки)
- ✓ продукти харчування після гарантії, включаючи м'ясо та дрібні кістки (наприклад, від птиці або риби, без упаковки)
- ✓ паперові чайні пакетики (без скоб і пластикових частин, також настояні), розсипний чай (також настояний) і кавова гуща
- ✓ хліб, випічка, макарони, рис, бобові, крупи тощо.
- ✓ консерви (без скляної, жерстяної та іншої тари - без рідкої частини)
- ✓ фрукти та овочі - включаючи шкірку (також зіпсовані, запліснявілі, гнилі)
- ✓ яйця і яєчна шкаралупа
- ✓ Цитрусові фрукти
- ✓ використані серветки (використані, звичайно, як серветки/рушники під час приготування їжі чи сморкання, а не «в туалеті» чи змочені миючими засобами)
- ✓ сертифіковані пакети для компостування (позначені логотипом OK compost, OK home compost) і паперові пакети
- ✓ натуральні губки (для посуду і миття) - морські губки, люфа, целюлоза
- ✓ **ДО КОМПОСТЕРУ НАЛЕЖИТЬ:** дивіться окремий розділ про компостування «Домашнє та громадське компостування»

Сюди не належить:

- × олія, масть, жири → див. розділ ХАРЧОВІ ОЛІЇ ТА ЖИРИ
- × рідкі компоненти їжі (вода з супу, соус, молоко, ...) → ВИЛИТИ В РАКОВИНУ
- × відходи з городу і кімнатних рослин → контейнер для БІОЛОГІЧНО РОЗКЛАДНИХ ВІДХОДІВ або КОМПОСТУ
- × харчова упаковка, споживча упаковка → відповідно до матеріалу ВІДПОВІДНИЙ КОНТЕЙНЕР ДЛЯ СОРТУВАННЯ ВІДХОДІВ або ЗМІШАНИХ ВІДХОДІВ
- × мішки без сертифіката компостування → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × кавові капсули → віднести до МІСЦЯ ЗБОРУ даної марки (наприклад, Nespresso) або до ЗМІШАНИХ ВІДХОДІВ
- × нейлонові чайні пакетики або клесні пакетики (при склеюванні використовується тонкий шар поліпропілену) → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × недопалки → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × вміст мішка від пилососа → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × ліки → в АПТЕКУ
- × мертві тварини → місце для біотехнологічної переробки
- × тваринний послід, собачі/котячі фекалії → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × використані (хоча і компостовані) підгузники - з гігієнічної точки зору ми їх не рекомендуємо, для них слід використовувати спеціальні компостери та місця, яких, на жаль, у Словаччині ще немає → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × пластмаси, метали, скло, коробки від напоїв, ... → ВІДПОВІДНИЙ КОНТЕЙНЕР ДЛЯ ЗБОРУ ВІДХОДІВ або ЗБОРНИК
- × інші міські відходи → відповідно до матеріалу ВІДПОВІДНИЙ КОНТЕЙНЕР ДЛЯ ЗБОРУ ВІДХОДІВ СОРТУВАННЯ, ЗМІШАНИХ ВІДХОДІВ або ЗБІРНИЙ ДВІР
- × підстилка для домашніх тварин, ножі, скребки

→ Компостовані пакети не можна зберігати у вологому та теплому середовищі, під прямими сонячними променями чи в екстремальних умовах. Вони можуть зіпсуватися або розкластися.

Садові органічні відходи

Сюди належить:

- ✓ залишки їжі, шкірки, обрізки та шматки сирих фруктів і овочів
- ✓ залишки рослин і квітів (кімнатних і диких - мертвих, не штучних), трава, листя, сіно, солома, бур'яни, глина
- ✓ деревна тирса, тріска (деревина не повинна бути пофарбована або оброблена хімікатами)
- ✓ дрібні шматочки гілок, живці лози (великі обсяги БРКО збирають протягом двох похідних зборів урожаю протягом року навесні та восени)
- ✓ паперові серветки
- ✓ сертифіковані пакети для компостування (позначені логотипом OK compost, OK home compost) і паперові пакети

ДО КОМПОСТЕРУ НАЛЕЖИТЬ: див. окремий розділ про компостування «Домашнє та громадське компостування»

Сюди не належить:

- × м'ясо, риба, кістки та молочні продукти (масло, молоко, кефір, сир, ...) → віддати ДОМАШНІМ або СІЛЬСЬКИМ ТВАРИНАМ, КУРЯМ, або в контейнер для збору КУХОННИХ ВІДХОДІВ, ЩО ПІДДАЮТЬСЯ БІОЛОГІЧНОМУ РОЗКЛАДУ
- × олія, сало, жири та жирна їжа → див. розділ ХАРЧОВІ ОЛІЇ ТА ЖИРИ
- × мішки без сертифіката компостування → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × каміння → ПРИРОДА (якщо воно дійсно натуральне)
- × недопалки → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × вміст мішка від пилососа → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × ліки → в АПТЕКУ
- × тирса з ДСП (через клеї) → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × мертві тварини → місце для біотехнологічної переробки
- × використані (хоча і компостовані) підгузники - з гігієнічної точки зору ми їх не рекомендуємо, для них слід використовувати спеціальні компостери та місця, яких, на жаль, у Словаччині ще немає → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × пластмаси, метали, скло, коробки від напоїв, ... → ВІДПОВІДНИЙ КОНТЕЙНЕР ДЛЯ ЗБОРУ ВІДХОДІВ або ЗБІРНИЙ ДВІР
- × інші комунальні відходи → відповідно до матеріалу - ВІДПОВІДНИЙ КОНТЕЙНЕР ДЛЯ ЗБОРУ ВІДХОДІВ СОРТУВАННЯ, ЗМІШАНИХ ВІДХОДІВ або ЗБІРНИЙ ДВІР
- × дрібні відходи з будівництва

Домашнє та громадське компостування

Сюди належить:

- ✓ залишки їжі, шкірки, обрізки та шматки сирих фруктів і овочів
- ✓ яєчна шкаралупа
- ✓ паперові чайні пакетики (без скоб і пластикових частин, також настояні), розсипний чай (також настояний) і кавова гуща
- ✓ паперові носові хустинки та серветки
- ✓ паперові упаковки для яєць
- ✓ рулони від туалетного паперу та кухонні серветки (без аромату)
- ✓ нефарбоване волосся, ненафарбовані нігті
- ✓ компостні тарілки, столові прибори
- ✓ компостні бамбукові зубні щітки (якщо щетинки не компостуються, її необхідно видалити)
- ✓ натуральні губки (для посуду і миття) - морські губки, люфа, целюлоза
- ✓ залишки рослин і квітів (кімнатних і відкритих - мертвих, не штучних), трава, листя, сіно, солома, бур'яни, глина
- ✓ тирса, деревна тріска, дрібніші гілки, обрізки винограду (дерево не повинно бути пофарбованим або хімічно обробленим)
- ✓ охолоджена зола і деревне вугілля з деревини
- ✓ пробка (тільки 100% натуральна)
- ✓ гнилі фрукти та овочі, але НЕ запліснявілі (або лише в дуже невеликій кількості)
- ✓ справді натуральна 100% органічна бавовна та інші 100% натуральні тканини (льон, коноплі, вовна, джут, шовк, бамбук, кашемір, ..., у невеликих шматочках, нефарбовані, невібілені, не прошиті поліефірною ниткою), вощені бавовняні серветки подрібненої шкаралупи волоських горіхів, кісточок
- ✓ подрібненої шкаралупи горіхів, кісточок
- ✓ послід рослиноїдних тварин
- ✓ шкірка цитрусових тільки в невеликих кількостях (лимон, апельсин, грейпфрут, імбир, банан, ...)
- ✓ сертифіковані пакети для компостування (марковані логотипом OK compost, OK home compost), паперові пакети та рваний картон (незабарвлений, без клейкої стрічки)

Сюди не належить:

- × м'ясо, риба, кістки та молочні продукти (масло, молоко, кефір, сир, ...) → в контейнер для збору КУХОННИХ ВІДХОДІВ, ЩО ПІДДАЮТЬСЯ БІОЛОГІЧНОМУ РОЗЛАДУ
- × олія, сало, жири та жирна їжа → див. розділ ХАРЧОВІ ОЛІЇ ТА ЖИРИ
- × мішки без сертифіката компостування → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × дуже пліснявий корм → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × екскременти м'ясоїдних тварин, собачі/котячі фекалії → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × пластмаси, метали, скло, коробки від напоїв, ... → ВІДПОВІДНИЙ КОНТЕЙНЕР ДЛЯ ЗБОРУ ВІДХОДІВ або ЗБІРНИЙ ДВІР
- × тирса з ДСП (через клеї) → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × мертві тварини → місце для біотехнологічної переробки
- × нейлонові чайні пакетики або клеєні пакетики (при склеюванні використовується тонкий шар поліпропілену) → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × ліки → в АПТЕКУ
- × каміння → ПРИРОДА (якщо воно дійсно натуральне)
- × вміст мішка від пилососа → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- × сигарети → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ

Домашнє та громадське компостування

Сюди не належить:

- × **будь-що, що суперечить правилам групи компостування, якщо ми беремо участь у громадському компостуванні** (наприклад, сухі або запліснявілі хлібобулочні вироби через гризунів ні)
- × **використані** (хоча і компостовані) **підгузники** - з гігієнічної точки зору ми їх не рекомендуємо, для них слід використовувати спеціальні компостери та місця, яких, на жаль, у Словаччині ще немає → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ

Додаткова інформація та поради

- компостні мішки не можна зберігати у вологому та теплому середовищі, під прямими сонячними променями чи в екстремальних умовах - вони можуть зіпсуватися або розкластися
- можна приготувати смачні та корисні страви з листя, стебел або шкірки овочів, які зазвичай викидають у Словаччині - напр. "песто" з морквяного бадилля, салат або "шпинат" рагу з листя буряка, голубці, суп з листя редьки, бутерброд з листям цвітної капусти замість салату, овочевий бульйон з лушпиння моркви, петрушки, кольрабі та ін., ... Інтернет повний натхнення
- хліб, випічка, борошно (звичайне, неароматизоване, без вершкової, молочної чи джемної начинки) приваблюють гризунів, а також викликають пліснявіння та бродіння, тому не рекомендуємо кидати їх у компостер
- компостовані біовідходи, які потрапляють на звалище, є серйозною екологічною проблемою → коли вони стискаються іншими відходами, немає кисню для оптимального (так званого аеробного) розкладання органічного матеріалу, і в результаті гнильних процесів вивільнюються шкідливі такі гази, як метан, у повітря, один із найагресивніших парникових газів (більші звалища відходів зобов'язані вловлювати ці гази)
- біологічне сміття, що потрапляє в сміттєспалювальний завод, сприяє утворенню шкідливих і небезпечних газів, таких як діоксин
- компостувати дуже легко навіть вдома - потрібно лише додати кухонні біовідходи в домашній вермікомпостер, час від часу перемішувати або перевіряти вологість - це фактично ще 1 контейнер для відсортованого сміття, до якого дуже швидко звикаєш
- чим менші шматочки (розміром приблизно з шириною пальця), тим швидше вони перетворюються на компост
- добре регулярно перемішувати компост = аерувати його (за винятком вермікомпосту, який керують дощові черв'яки самостійно)
- компост завжди повинен бути вологим - ні занадто сухим, ні занадто мокрим → змочіть сухий компост, наприклад, мокрим папером або збризніть його водою; у надто вологий компост добре змішувати сухе листя, солому, рваний папір або картон або деревну стружку
- експерти також порадять вам, як правильно компостувати, наприклад: priateliazeme.sk/spz, kompostuj.me, menjeodpadu.sk, ...
- оператор кухні комунального харчування повинен самостійно (як уповноважена юридична особа) подбати про свої кухонні відходи.
- До 45% побутових відходів є біовідходами. Компостуючи, ми можемо скоротити кількість відходів, які ми створюємо, майже вдвічі. Ми також зменшимо наші витрати на стільки ж вивіз та переробка наших відходів

Ялинки

Новорічні ялинки належать до контейнерів для ялинок

- ✓ Ялинки, очищені від прикрас і незабруднені пластиком (поліетиленові пакети, горщики для квітів)

Сюди належить:

Сюди не належить:

- × дерева в горщиках
- × пластикова упаковка
- × садові відходи
- × змішані відходи
- × відсортовані складові відходів
- × великогабаритні відходи
- × дрібне будівельне сміття

Додаткова інформація та поради

- якщо у жителів поблизу немає дерев'яної огорожі, жителі багатоквартирних будинків можуть розміщувати саджанці біля своїх збірних урн, а жителі одноквартирних будинків - біля скляних дзвіночків на колишніх збірних гніздах.
- також можна використовувати збірний двір OLO на Старій Іванській дорозі 2.

→ Для зберігання ялинок мешканці можуть використовувати призначені для цього дерев'яні огорожі.

Харчові олії та жири

Сюди належить:

- ✓ **всі види рослинних олій** (ріпакова, соняшникова, оливкова та ін.) і тваринних жирів (вершкове масло, сало, хлібопекарський)
- ✓ **використані харчові олії та жири з домогосподарств, які залишаються як відходи після приготування їжі** (від смаження, фритюру, ...)
- ✓ **олії та жири з будь-яких харчових продуктів** (наприклад, олії з салатів, олії з консервованих продуктів, таких як риба, в'ялені помідори, ...)
- ✓ **невикористані харчові олії та жири після закінчення терміну придатності**, які більше не придатні до споживання

УВАГА!

- **масла і жири повинні бути без твердих домішок і залишків їжі** (тому їх бажано процідити через сито) і зберігатися в закритій чистій пластиковій пляшці
- **не наливайте олію безпосередньо в контейнер для збору** → перелийте його в чисту пластикову пляшку та помістіть у відповідний

Сюди не належить:

- × **мастила, моторні та гідравлічні оливи** → ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **олія в скляних пляшках** → перелийте в чисту пластикову пляшку і лише потім помістіть у відповідний контейнер для сортового збору олії та жирів
- × **порожні контейнери з-під масел та жирів** → відповідно до типу матеріалу ВІДПОВІДНИЙ КОНТЕЙНЕР ДЛЯ ЗБОРУ СОРТУВАННЯ ВІДХОДІВ або ЗМІШАНИХ ВІДХОДІВ
- × **порожні контейнери для олії та жиру** (скляні або пластикові пляшки, контейнери для масла, ...)
- × **пластик, скло, метали, папір, картонні упаковки з-під напоїв, органічні відходи, ...** → ВІДПОВІДНИЙ КОНТЕЙНЕР ДЛЯ ЗБОРУ ВІДХОДІВ або ЗБІРНИЙ ДВІР
- × **інші міські відходи** → відповідно до матеріалу ВІДПОВІДНИЙ КОНТЕЙНЕР ДЛЯ ЗБОРУ ВІДХОДІВ СОРТУВАННЯ, ЗМІШАНИХ ВІДХОДІВ або ЗБІРНИЙ ДВІР

Харчові олії та жири

Додаткова інформація та поради

ЯК ЗБИРАТИ?

1. Дайте використаній харчовій олії чи жиру охолонути (після приготування), або нагрійте (наприклад, твердий жир із холодильника) до кімнатної температури.
2. Олія / розтоплений жир треба очистити від твердих домішок (залишки їжі), напр. за допомогою ситечка.
3. Перелийте олію/розтоплений жир у чисту, порожню та суху пластикову пляшку з кришкою.
4. Щільно закрийте пластикову пляшку.
5. Зберігаємо пластикову пляшку і повторюємо процедуру, поки вона не заповниться зібраним маслом / жиром.
6. Закриту пластикову пляшку, наповнену непридатною для використання харчовою олією/жиром, ми поміщаємо у призначений контейнер для збору (з позначкою «Харчові олії та жири») або доставляємо її на загальний збірний двір або на вибрані АЗС Словнафт — перелік їх можна знайти на <https://slovnaft.sk/sk/pumping-stations/shops/collection-of-used-cooking-oil>. Олію в закритій пластиковій пляшці також можна викинути в контейнери з позначкою «Збір олії», які можна знайти перед усіма магазинами Kaufland по всій Словаччині.

УВАГА!

МИ НЕ ЗЛИВАЄМО ОЛІЮ ПРЯМО В ЗІБРНІ КОНТЕЙНЕРИ!

ЧОМУ ЗБИРАТИ (А НЕ ВИЛИТИ В СТОК)?

- допомагаємо запобігти забрудненню джерел питної води, поверхневих і підземних вод,
- при виливанні олії, наприклад, в кухонну мийку, на стінках трубопроводної мережі утворюються відкладення, до яких додаються інші залишки їжі, які таким чином стають легкодоступною їжею для гризунів,
- використане харчове масло спричиняє засмічення дренажних труб у домогосподарствах і перешкоджає належній роботі каналізаційної мережі та очисних споруд,
- ви сприяєте зниженню витрат на обслуговування трубопроводів,
- зібрані відпрацьовані олія та жири будуть енергетично перероблені в екологічний продукт - біопаливо, таким чином зменшуючи залежність від олії.

БІЛЬШЕ ІНФОРМАЦІЇ

- ємність, з якої масло переливається в пластикову пляшку (тобто сковорода, на якій воно смажилася, деко, в якому залишилася запікання, банка з рибою, в якій залишився зайвий маринад з масла, ...), протріть папером і викиньте до ЗМІШАНИХ ВІДХОДІВ

→ Зібрані харчові олії та жири будуть екологічно оброблені та використані як інгредієнт для виробництва біопалива.

ТЕКСТИЛЬ

Одяг і текстиль розміщуємо у текстильних контейнерах.

Можна використовувати:

- ✓ **продати чи подарувати на базарі, напр. на bazos.sk, додаток letgo, онлайн-базар Vinted, біржі одягу** (наприклад, річний обмін Priatelia zeme PZZ), Зона без грошей тощо.
- ✓ **подарувати друзям**
- ✓ **пожертвувати на благодійність або віднести на секондхенд**
- ✓ **забрати для Словацького Червоного Хреста** - вони перерозподіляють речі і пропонують їх соціально слабшим
- ✓ **покласти в збірний контейнер для одягу та текстилю** (наприклад, EKOCHARITA, HUMANA, ...) - як непридатного/непридатного, так і придатного для носіння/користування (одяг, одяг, ковдри, ковдри, постільна білизна, взуття, головні убори, шарфи, шарфи, рукавички, плюшеві іграшки, ...) , чистий, сухий, зав'язаний у чистий поліетиленовий пакет (його буде використано для благодійності, вторинного використання або перероблено в інший продукт, наприклад, ізоляцію тощо)
- ✓ **переробка** - використані джинси, фланелеві сорочки та інші специфічні предмети одягу збираються меншими місцевими виробниками та виготовляються в нові продукти (наприклад, рюкзаки-сорочки - COSI, джинсові сумки, ...) - отримати інформацію + Інтернет
- ✓ **дитячий базар** - напр. непотрібний дитячий одяг та іграшки (наприклад, Modrý konik bazaar, babybazar.sk, deti.bazos.sk, babyburza.sk, ... - Інтернет)
- ✓ **відвідайте подію SWAP одягу та обміняйтеся з кимось на іншу річ**

Непридатне для використання:

- × **виправити** - напр. зношену підошву Vibram можна дуже добре відремонтувати - просто надішліть її до Restday, вони також мають словацьку адресу - не потрібно викидати взуття чи купувати нове
- × **апсайклінг** - навіть частина одягу може бути використана для створення нового предмета
- × **використання для ганчірок, набивання для іграшок для дітей, собак тощо.**
- × **принесіть нижню білизну до контейнера для збору в обраних магазинах білизни** (наприклад, INTIMISSIMI)
- × **виготовляти вощені серветки з 100% натуральної бавовняної тканини** (компостна альтернатива харчовій плівці, для багаторазового використання, витримає не менше року)
- × **зі старого нейлону виходить чудова ганчірка**, напр. для чищення велосипедів, для зняття лаку для нігтів, як сітка для мила або твердого шампуню, наповнення дитячих іграшок, полірування взуття (більше застосувань - дивіться в Інтернеті)
- × **віднесіть верхній одяг Patagonia назад до магазину Patagonia для переробки**

→ З 2000 по 2014 рік світове виробництво одягу подвоїлося. Щороку одна людина купує в середньому на 60% більше речей і зберігає їх вдвічі менше, ніж 15 років тому, утворюючи величезну кількість відходів, які здебільшого потрапляють на звалища.

Додаткова інформація та поради

- зменшіть свій гардероб і ретельно продумайте кожну наступну покупку
- те, що можна відремонтувати, а не викинути і (відремонтувати).
- ідеально навчитися шити, в'язати гачком, в'язати спицями та виготовляти власні вироби – крім того, ми дізнаємося, що потрібно, щоб пошити одяг, і ми зможемо більше цінувати роботу інших
- носити та купувати одяг та взуття з високоякісних, міцних, натуральних матеріалів (справедлива торгівля, 100% органічна бавовна або органічна бавовна, льон, шовк, коноплі, вовна, джут, бамбук, кашемір, ...)
- купуйте функціональний і повсякденний одяг у виробників, які також відповідають за його переробку або утилізацію - напр. у Patagonia для цього є ціла програма; шведська компанія Swedish Stockings має програму переробки нейлонових панчіх (нейлонові панчохи, ...)
- купувати нові у місцевих виробників з перевіркою походження матеріалу для виробництва
- уникайте штучних матеріалів (акрил, поліакрил, поліестер (flis = фліс), лайкра, еластан), навіть якщо вони поєднуються з натуральними матеріалами. Це пояснюється тим, що це композит, який погано переробляється або взагалі не переробляється – мікропластик виділяється зі штучних матеріалів під час миття, який не фільтрується на очисних спорудах і таким чином потрапляє в річки та моря, потрапляє в ґрунт і, таким чином, у харчовий ланцюг – під час виробництва та фарбування синтетичних матеріалів у воду потрапляють хімічні речовини, які водночас безпосередньо шкодять здоров'ю самих працівників.
- неорганічне вирощування бавовни та інших рослин для виробництва одягу сприяє забрудненню та деградації ґрунтів через використання пестицидів і сприяє знищенню комах та інших тварин, які харчуються комахами - це також стосується не- органічне вирощування їжі
- поцікавитися, запитати у виробників, звідки береться сировина, чи в гідних умовах працюють працівники, чи гідно отримують оплату праці.
- життєвий цикл футболки (англійською): <https://ed.ted.com/lessons/the-life-cycle-of-a-t-shirt-angel-chang>
- **слідкуйте за #slowfashion #fashionrevolution, #whomademyclothes, #whomademyshoes**

Рекомендовані виробники

- **mishoes.sk, tikoki.sk, bohempia.com** – взуття та натуральні кросівки на замовлення зі Словаччини та Чехії
- **pohan.sk** – лляний одяг зі Словаччини, льон витканий в ЄС
- **mestini.sk** – портал, що об'єднує різних словацьких дизайнерів
- **nosene.sk, bagbet.sk, People on Earth (спочатку fashionrecyclinglab), waki-vaky.com, sobi.eco, ...** – перероблений одяг, аксесуари та інше
- **sashe.sk** та подібні портали місцевих виробників - перевірка походження матеріалів, які використовуються власними силами
- **creeme.eu** – жіноча білизна зі 100% натуральної нефарбованої бавовни
- **nosha.sk** – екологічні, біорозкладні рюкзаки
- **piskacie.com, mile.sk ...** – одяг зі 100% органічної бавовни
- **blackhilloutdoor.sk, froggywear.sk, crawler-shop.sk** – одяг зі 100% мериносової вовни
- **restday.sk** – ремонт трекінгового та скелелазного взуття
- **sumne.sk** – прокат якісного та місцевого одягу
- **та інші, такі як Cila, Nila, Etik butik, ferovamoda.cz, lull.sk, ...**

Електрообладнання (електроніка та електроприлади)

- **перший крок - ремонт, переобладнання, перепродаж (bazos.sk тощо); див. напр. repairably.com або ifixit.com**
- ноутбуки, монітори та ін. (також нефункціональний) можна надіслати на refurbished.sk
- ми завжди сортуємо електрообладнання окремо від комунального сміття
- МІСЦЯ для зворотного збору побутового сміття – це всі магазини роздрібною торгівлі з асортиментом електрообладнання площею від 400 м² (туди ви можете здати електросміття безкоштовно); у разі дуже дрібного електричного сміття (зовнішній розмір до 25 см) немає необхідності купувати нове електрообладнання, на відміну від більшого електрообладнання, де старий шматок замінюється на новий, якщо він це пристрій з такою ж функцією (наприклад, пральна машина для пральної машини)
- повернення працює за принципом поштучного обміну - наприклад, коли ви купуєте нову пральну машину, продавець забере у вас стару машину, незалежно від марки чи місця початкової покупки (вказаний обмін не стосується дуже дрібних електричних відходів)
- МІСЦЕ ЗБОРУ: дуже дрібне електричне сміття (тобто із зовнішнім розміром не більше 25 см) можна поміщати в спеціально призначені стаціонарні контейнери; пунктом прийому також можуть бути інші типи магазинів або громадські місця і мастах і селах (наприклад, місцевий офіс, школа тощо)
- Також на ЗБІРНИЙ ДВІР можна здати непридатні, неремонтні електроприлади, тонери, CD та DVD та кабелі.
- здати в пункт збору, визначений як частина календарного збору електричних відходів з домогосподарств в окремих муніципалітетах і містах
- функціональні електроприлади також можна вставляти в т.зв бібліотеки речей (місце, де інші люди можуть продовжувати їх позичати), дарувати знайомим або соціально слабшим (наприклад, Зона без грошей)

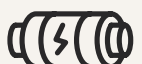
Відходи від джерел світла:

- люмінесцентні лампи, газорозрядні лампи, світлодіоди → МІСЦЯ ПОВТОРНОГО ЗБОРУ (лампові магазини), СПЕЦІАЛЬНО ПРИЗНАЧЕНІ СТАЦІОНАРНІ КОНТЕЙНЕРИ або ЗБІРНИЙ ДВІР
- лампочки, автомобільні та галогенні → ЗБІРНИЙ ДВІР

Батарейки та акумулятори

- використані портативні батареї/акумулятори невеликих розмірів (наприклад, олівець, кнопка тощо) → МІСЦЯ ПОВЕРНЕННЯ (магазини електроніки/акумуляторів, супермаркети, аптеки тощо) або СПЕЦІАЛЬНО ПРИЗНАЧЕНІ СТАЦІОНАРНІ КОНТЕЙНЕРИ
- використані портативні батареї/акумулятори більших розмірів (наприклад, автомобільні батареї, акумулятори від електричного обладнання тощо) → МІСЦЯ ЗБОРУ (магазини з таким асортиментом) або ПЕРЕРАБОТКА (вони розкладаються в природі протягом сотень років)

Інше

Шини:

- шини → МІСЦЯ ЗБОРУ (шиномонтажні, продавці шин) незалежно від того чи купували ви там шину чи міняли її

Гума і силікон:

- гума, гумові вироби → ЗБІРНИЙ ДВІР
- силікон → ЗБІРНИЙ ДВІР
- дрібні гумові та силіконові вироби → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ

Дерево і дерев'яні вироби:

- натуральна, нефарбована, нелакована деревина з саду → див. розділ САДОВІ БІОВІДХОДИ
- деревина з меблів та меблів взагалі → ЗБІРНИЙ ДВІР або де це вже можливо КОЛО Братислава (так званий центр повторного використання)
- пробка → ЗБІРНИЙ ДВІР або КОМПОСТ (якщо справді натуральний)
- Меблі ІКЕА → ІКЕА викупує

Ліки:

- ми здаємо в аптеку невикористані ліки в оригінальній первинній упаковці (наприклад, блістери), без зовнішньої упаковки (коробки) та листівок
- упаковка ліків за (переважним) матеріалом → СОРТУВАНИЙ ЗБІР ВІДХОДІВ

Косметичні та чистячі засоби, хімічні речовини:

- намагайтеся завжди повторно використовувати косметику та засоби для чищення, даруйте непотрібні, не купуйте занадто багато, не змивайте їх в унітаз після закінчення терміну придатності → ЗМІШАНІ ВІДХОДИ (не стосується суто натуральних препаратів)
- Не змивайте хімічні речовини (лаки, розчинники, фарби, моторні масла тощо) та їх залишки, а здайте їх в оригінальній упаковці на ПЕРЕРОБКУ.

Віск (наприклад, від свічок):

- парафін (від нафти) → розплавити і напр. зробити свічку знову → наприкінці її життя ЗМІШАНІ ВІДХОДИ
- соєвий віск → КОМПОСТ
- бджолиний віск → використовувати напр. для вощених серветок для пакування харчових продуктів, після закінчення терміну служби → КОМПОСТ

→ Електронне сміття розкладається від тисяч до мільйонів років.

З металу, що міститься в одній прасці, можна зробити до 13 сталевих банок.

З мільйона мобільних телефонів можна отримати 16 тонн міді, 350 кг срібла, 34 кг золота і 15 кг паладію.

Лише від 10% до 20% мобільних телефонів переробляються після закінчення терміну служби.

Висновки – основне правило

Якщо ви все ще вагаєтесь

Якщо ви все ще не впевнені, як поводитися з конкретним типом відходів, краще здавати відходи в сортований контейнер, ніж у змішаний → його сортуватимуть на сортувальній лінії (працівники сортувальної лінії знають, що ще можна сортувати, а що ні).

Однак не потрібно «зловживати» цією процедурою і викидати забагато непридатних відходів до сортувального баку, щоб не знецінити весь збірний контейнер (контейнер, мішок), вміст якого потрапить до сміттєспалювального заводу чи сміттєзвалище, за яке ми як громадяни будемо платити.

УВАГА! Дана упаковка/продукт не повинна потенційно погіршувати чи забруднювати решту відсортованих відходів (наприклад, скло від хімії - розріджувачі тощо, як зазначено вище).

Речі, які ще можна використовувати, але не були використані, наприклад одяг, іграшки, посуд, книги тощо:

- подарувати друзям
- пожертвувати на благодійність
- запропонувати на bazos.sk, bazar.sk, Зона без грошей, ...
- вступають у т. зв бібліотеки речей, де люди можуть їх позичити
- біржі, SWAP, ... (наприклад, біржа номерних знаків Friends of the Earth)
- шукати та пропонувати апсайклінг виробників

Дякуємо, що дочитали до цього місця!
Дякуємо, що правильно сортуєте сміття!

Менше сміття в місті Куди здати непотрібні речі?

KOLO – Братиславський центр повторного використання або т.зв Центр повторного використання – це місце, де, з одного боку, дають другий шанс непотрібним, а з іншого – збереженим і цінним об'єктам. Такі речі також зустрічаються в домогосподарствах у Братиславі та часто потрапляють у муніципальні контейнери для сміття їм би не довелось. Основна мета створення KOLO – Братиславського центру повторного використання – мінімізація утворення відходів і підтримка циркулярної економіки в Братиславі.

KOLO відкривається 8 жовтня 2022. Працюватиме 6 днів на тиждень, з вівторка по п'ятницю з 10:00 до 18:00 та в суботу та неділю з 10:00 до 17:00. Він закритий у понеділок.

Після відкриття столичні жителі матимуть можливість приносити речі прямо в КОЛО, у будь-який час роботи.

Ви можете знайти більше інформації на www.olo.sk

Кругла карта Братислави: https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1TM_hYk0X-JQ7t40y66WicLbWrexNoilBf&ll=48.162620281823386%2C17.07880314154_464&z=11

Збірні двори: <https://bratislava.sk/sk/zberne-miesta-odpadu> <https://www.olo.sk/zberny-dvor-olo-a-s/>, <https://www.olo.sk/zberny-dvor-raca/>

Алхімія сортування відходів буде постійно оновлюватися в разі зміни законодавства або нових знахідок.

Номер версії буде вказано на титульній сторінці в нижньому лівому куті.

„Словаки щорічно виробляють в середньому 446 кг міських відходів, з яких приблизно 44% переробляються“.

„Близько 40% міських відходів – це відходи, які можна було б відсортувати та переробити. Ще 45% можна було компостувати“.

Джерела:

Використані та корисні джерела інформації

Професійна гарантія:

→ Інститут циркулярної економіки: www.incien.sk

→ OZV NATUR-PACK є експертним гарантом у сфері зарезервованих потоків відходів (упаковка та інші продукти, електрообладнання, батареї та акумулятори): www.naturpack.sk

Інші корисні ресурси:

→ **Список збірних дворів Словацької Республіки:**

www.olo.sk

<https://bratislava.sk/sk/komunalny-odpad>

→ **Кругова карта Братислави:**

https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1TM_hYk0XJQ7t40y66WicLbWrex_NoilBf&ll=48.162620281823386%2C17.07880314154464&z=11

→ **Відео портал NATUR-PACK:**

www.youtube.com/naturpack_public

www.youtube.com/naturpackklientom

Відео про те, як виглядає переробка різних матеріалів: <https://miestaprec.sk>

Про сортування сміття на збірному дворі: <https://youtu.be/CaFa8vcUMGs>

Про сортування та переробку: www.triedenieodpadu.sk

Про систему резервного повернення (депозитна система): www.slovenskozalohuje.sk

Відео: Відходи: проблеми та рішення:

<https://www.youtube.com/watch?v=URjpVXDOdIE>

Освітній портал для батьків і вчителів: www.garbagegobblers.sk

Зона без грошей: www.facebook.com/bezpenazna.zona

Збір відпрацьованої рослинної олії - список АЗС Slovnaft:

<https://slovnaft.sk/sk/cerpace-stance/predajne/collection-of-used-cooking-oil>

Допомога у створенні громадського спільноти:

www.priateliazeme.sk/spz_i_kompostuj.me

OZ Priatelia Zeme: www.priateliazeme.sk/spz

СЕЕВ Živica: <https://www.zivica.sk>

Zero waste Словаччина – Zero waste blog: www.zerowasteslovakia.sk

Символи переробки:

http://sk.wikipedia.org/wiki/Označenie_obalu_podľa_materiálového_loženie

АСЕКОЛ червоно-білі стаціонарні контейнери для дуже дрібного електричного сміття

(тобто із зовнішнім розміром макс. 25 см): www.cervenobielemekontajnery.sk

Реєстр авторизованих переробників (наприклад, електричних відходів, акумуляторів тощо):

<https://www.isoh.gov.sk/uvod/registre/register-spracovatelov.html>

Джерела фактів і цікавинок:

www.signtechforms.com/blog/10-interesting-facts-about-paper

www.theworldcounts.com

<http://www.bottlesupglass.com/wp-content/uploads/2011/08/Facts-About-Glass.pdf>

www.conserve-energy-future.com/various-pollution-facts.php

www.ecowatch.com/22-facts-about-plastic-pollution-and-10-things-we-can-do-about-it-1881885971.html

www.thesun.co.uk/news/5878949/great-pacific-garbage-patch-plastic-dump-growing/

www.thebalancesmb.com

www.ciernalabut.sk

https://www.naturpack.sk/downloads/elektroodpad_obciam_natur_pack.pdf